

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. unicus. An similitudo & æqualitas Divinarum Personarum sint
relationes reales, vel rationis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

personas constitui non originibus, sed relationibus.

76 Obijcies secundò: Primum rei distinctivum est etiam eius constitutivum: Sed generatio activa distinguit Patrem ab aliis personis divinis, cum conveniat Patri, & repugnet Filio, & Spiritui sancto; & aliàs est prior paternitate, ut pote fundamentum illius, & consequenter primò distinguit: Ergo Patrem in esse personæ constituit.

77 Respondeo concessa Majori, distinguendo secundam partem Minoris: est prior paternitate, sub explicito relationis conceptu. concedo Minorem: sub formalitate & conceptu subsistentiæ seu formæ hypostaticæ, nego Minorem & Consequentiam. Licet enim distinctio præstita Patri à generatione activa, sit prior illà quam præbet relatio ut referens, non tamen est prior illa quam præstat personæ Patris paternitas, ut forma hypostaticè subsistens; & consequenter non generatione activa, sed paternitate sic sumptà, Pater in esse personæ constituitur.

78 Dices, Generatio passiva est prior filiatione, etiam ut habet rationem subsistentiæ, & formæ hypostaticæ, cum sit veluti fieri illius: Ergo Filius per originem passivam in ratione personæ constituitur.

Sed nego consequentiam: licet enim generatio passiva filiationem præcedat prioritate à quo se habet tamen ut aliquid viale & fluens, non verò ut aliquid fixum & permanens, quod ad rationem constitutivi requiritur, ut patet ex suprà dictis.

79 Instabis: Licet origo passiva, sub explicito conceptu originis, se habeat per modum fluxûs & viæ; sub conceptu tamen subsistentis, quem implicitè importat, se habeat ut aliquid fixum & permanens: Ergo sub illo conceptu implicito personam Filii poterit constituere. Consequentia probatur: licet enim relatio non explicet rationem subsistentiæ & formæ hypostaticæ, quia tamen illam implicat, potest personam Filii constituere: Ergo pariter idem poterit præstare generatio passiva.

Simile argumentum fieri potest de origine activa: quam vis enim paternitas, sub explicito relationis conceptu, non constituat Patris personam, sed constitutum supponat; sub conceptu tamen subsistentis quem implicat, illum, per nos constituit in ratione personæ: Ergo pariter, quântumvis origo activa sub explicito conceptu egressionis & viæ, non constituat, sed supponat personam Patris, sub conceptu tamen subsistentis, què implicitè importat, poterit illà constituere.

80 Respondeo concessa Antecedente, negando Consequentiam: ad cujus probationem, nego similiter Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est: quia respicientia termini, quam relatio explicat, non repugnat in hærentiæ, vel subsistentiæ; imò taliter relatio explicat respectum ad terminum, quòd alterum horum petit; in hærentiam relatio creata, & subsistentiam divina: conceptus autem explicitus viæ, non petit permanentiam implicitam; ut constat in generatione creata, quæ quamvis pro explicito in hæreat, non tamen permanentem in hæret, sed vitaliter & transeunt: idemque de divina est dicendum, quòd nempe explicet rationem viæ; & licet implicet subsistentiam, & revera permanens sit; ex vitâ tamen conceptus quem explicat, non exposcit permanentiam, quam exigere deberet, ut secundum conceptum implicitum subinducere posset rationem formæ hypostaticæ, & esse constitutivum personæ. Ex quo patet responsio

A ad similem instantiam, quæ de origine activa procedit, & discrimen, quod inter paternitatem & generationem activam reperitur.

DISPUTATIO XII.

De aequalitate, & similitudine Divinarum Personarum.

Ad questionem 42. D. Thoma.

B Præmittimus quæ de actibus notionibus docet S. Thomas quæst. 43. quia de illis, & de illorum principis disputat. 2. sub pertractatum est, agendo de processionibus Divinarum Personarum, & solum hic agimus de illarum aequalitate & similitudine, de qua ipsam sanctus Doctor diserte quæst. 42.

ARTICULUS UNICUS.

An similitudo & aequalitas Divinarum Personarum sint relationes reales, vel rationales.

§. I.

Præmittuntur quæ de se sunt certa, & respondentur sententia.

SUPPONIMUS tanquam certum de fide, personas divinas esse inter se perfectissimè similes & æquales. Illa enim (ut docet Aristoteles 5. Metaph. cap. 5.) similia & æqualia dicuntur, quorum una est qualitas, & quantitas: sumendo qualitatem vel strictè, prout convenit rebus creatis, vel largè, prout idem significat quòd forma, & quantitatem, pro extensione abstracte ab extensione dimensionis, seu molis, & ab extensione perfectionis & virtutis: Sed personæ divinæ in eadem divinitatis forma, & in eadem essendi magnitudine communicant: Ergo sunt perfectissimè similes & æquales. Unde in Symbolo Athanasii sic habetur: *Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus sanctus.* Et ibidem personæ divinæ coætæne dicuntur & coæquales. Item Psalm. 109. vers. 1. Filius dicitur sedere à dextris Patris. Et in fine ejusdem Psalmi contra Patrem describitur ut sedens ad dexteram Filii, subditur enim: *Dominus à dextris tuis.* Non quòd personæ divinæ mereant sedes, & modò Filius ad dexteram Patris, modò Pater ad dexteram Filii se deat: sed ut designetur, nullum inter illas graduum aut dignitatum distinctionem, sed perfectissimam in gloria, maiestate potentia, & perfectione inveniri æqualitatem.

Sed in contrarium obijci potest hoc difficile argumentum. Cui de sic aliqua dignitas & perfectio alteri competens, non est illi æqualitas dignitatis & perfectionis: Sed Filio deest dignitas aliqua & perfectio Patri conveniens: Ergo in dignitate & perfectione non est Patri æqualitas, Probatur Minor. Paternitas est aliqua dignitas & perfectio: Sed illa convenit Patri, & non Filio: Ergo aliqua dignitas competens Patri, non convenit Filio.

Hinc argumentum variis modis occurrit, hi qui censent relationes divinas perfectionem

& similitudinis divinarum personarum asserit esse rationis. Ita docent communiter Theologum D. Thomam hic art. 1. ad 4. & pluribus aliis in locis.

§. II.

Sententia Scoti rejicitur.

Dico igitur, relationem æqualitatis inter divinas personas, non esse realem, sed rationis
II Probatur primò: Ut relatio sit realis, requiritur realis non solum extremorum, sed etiam fundamentorum distinctio: Sed fundamentum æqualitatis divinarum personarum est idem, nempe magnitudo essentiae, quæ est eadem numero in illis: Ergo quamvis realiter distinguantur personæ, non tamen referuntur relatione reali æqualitatis; idemque dicendum est de relatione similitudinis. Minor patet, Major autem, quam negant Adversarii, ostenditur primò. Relatio non solum à subiecto dependet, sed etiam à fundamento: Ergo ut realis sit, requiritur realis non solum subiectorum, sed etiam fundamentorum distinctio.

Praterea, Ut aliqua relatio sit realis, exigitur realis distinctio subiectorum, quæ primò referuntur per illam; Sed subiecta primò relata relatione æqualitatis & similitudinis sunt fundamenta: Ergo ut æqualitas aut similitudo sit realis, requiritur realis distinctio non solum extremorum, sed etiam fundamentorum. Major est evidens, Minor autem, in qua est difficultas, suadetur primò. Æqualitas, supra quam relatio æqualitatis fundatur, est passio quantitatis: Ergo primò convenit quantitati, & ratione illius quanto; ac proinde quantitas est quæ primò refertur relatione æqualitatis.

Secundò, Dño quanta idem æqualia sunt, quia habent quantitates æquales: Ergo idem referuntur relatione æqualitatis, quia prius quantitates, æqualitate fundantes, invicem referuntur; & consequenter subiecta primò relata relatione æqualitatis, sunt ipsa fundamenta. Quæ ratione utitur Cajetanus hic art. 2.

12 Respondent Scotistæ, fundamenta relationum æqualitatis & similitudinis non referri ut quod, sed tantum ut quo, non formaliter (hoc enim modo sola relatio refertur) sed ut quo fundamentaliter; sunt enim rationes quibus extrema constituuntur subiecta referibilia: ut autem referantur ut quo, distinctio realis unius fundamenti ab alio necessaria non est; ut constat in actione & passione, quæ fundant relationem secundæ generis, & consequenter referuntur ut quo, & tamen realiter non distinguuntur.

13 Sed contra: Duæ quantitates non solum ut quo, sed etiam ut quod sunt extensæ; ut quod etiam sunt bicubitæ, vel tricubitæ: Ergo non solum ut quo, sed etiam ut quod sunt æquales; & consequenter non solum ut quo, sed etiam ut quod referuntur relatione æqualitatis. Idemque argumentum fit de duabus qualitatibus, quæ ut quod sunt intensæ aut remissæ, & consequenter ut quod sunt similes vel dissimiles.

Deinde, Licet inter actionem & passionem non intercedat distinctio realis entitativa, bene tamen distinctio modalis, aut realis formalis, ut docetur in Philosophia: Sed magnitudo essentiae quæ fundat relationem æqualitatis inter personas divinas, nullâ distinctio reali in Patre & Filio distinguitur: Ergo illud exemplum magis

A confirmat, quam infirmit nostram sententiam. Secundò probatur conclusio: Ex sententia Scoti sequitur dari in Deo prædicata realia solo numero distincta: Consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Sequela patet: Relatio æqualitatis, quæ Pater respicit Filium, solum numero distinguitur ab altera relatione, quæ Filius respicit Patrem: sicut relationes similitudinis, quibus Petrus & Paulus ad invicem referuntur, distinguitur solum numero: Ergo si relationes illæ sint reales, dantur in Deo formalitates, & prædicata realia, solum numero distincta. Falsitas autem Consequentis ostenditur primò. Distinctio solum numerica à materia desumitur, ut docet D. Thomas pluribus in locis: Sed in Deo non est materia: Ergo nec distinctio numerica.

B Secundò, Quæ solum numero differunt, sunt composita compositione metaphysicâ ex actibus potentia: Sed talis compositio repugnat Deo, cui sit actus purissimus: Ergo & numerica distinctio.

Tertio, Cui essentialis est singularitas, repugnat multiplicatio numerica; unde probat Theologus Deum non posse numero multiplicari, quia essentialiter est singularis: Sed singularitas est de essentia cujuslibet prædicati divini: Ergo implicat esse in Deo prædicata realia solum numero distincta. Major patet, Minor autem probatur. Quodlibet prædicatum divinum est ens à se, & per essentiam; Sed ens à se & per essentiam, sicut existentia essentialiter convenit, ita & singularitas, quam existentia supponit: Ergo & singularitas est de essentia cujuslibet prædicati divini.

C Quartò, Quod prædicatum aliquod numero multiplicetur, ex limitatione provenit, ratione cujus non continet quidquid pertinet ad speciem, seu totam perfectionem speciei; unde Petrus, quia numericè à Paulo distinguitur, limitatè naturam speciei participat: Sed limitatio repugnat omni prædicato divino: Ergo implicat esse in Deo prædicata realia, solum numero distincta.

Denique, falsitas supradictæ sequelæ probatur. Omnis Dei formalitas est per se ipsam individua: Sed quod per se ipsum individuum est, non potest multiplicari numero: Ergo nulla Deiformalitas potest numero multiplicari. Minor patet, Major autem probatur. Quod per se ipsum individuum non est, individuatur per aliud: Sed nulla Dei formalitas potest per aliud individuari; aliàs resultaret in Deo compositio, cum omne quod ex alio & alio coalescit, compositum sit: Ergo omnis Dei formalitas, & omne prædicatum divinum, individuum est per se ipsum. Quo argumento usus est D. Thomas 1. contra Gentiles cap. 42. ut probaret Deum esse unum.

Tertio probatur conclusio ex alio absurdo & inconvenienti, quod sequitur ex Scoti sententia. Si enim æqualitas & similitudo divinarum personarum essent relationes reales, sequeretur in Deo dari plures relationes reales quàm quatuor: Consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam: Ergo & Antecedens. Sequela Majoris est evidens: nam relationes æqualitatis & similitudinis sunt reales, & à relationibus originis formaliter ex natura rei distinctæ, ut docent Scotus & eius Discipuli: Ergo dantur in Deo plures relationes reales quàm quatuor: unde ipsemet Scotus loco supra citato in qualibet persona divina duas relationes similitudinis, duas æqualitatis, & duas identitatis constituit, quarum unâ ad unam personam, & altera ad aliam refertur: ex quibus resultant decem

decem & octo relationes reales; & adjunctis A quatuor relationibus originis, resultant viginti duae relationes reales in Divinis. Imò ulterius parca numerum attributorum, quae in sententia Scoti ex natura rei differunt inter se, & ab essen- tiali relatione reales similitudinis deberet mul- tiplicari. Quae omnia (ut inquit Vazquez) fri- vola sunt, & à communi Theologorum sensu penitus aliena.

§. III.

Scotistarum fundamenta solvuntur.

Argunt in primis Scotii Discipuli contra A præcedentem conclusionem. Si aequalitas personarum relatio realis non esset, maxime quia fundamentum illius, nempe magnitudo essen- tiae, non distinguitur realiter in personis divi- nis, sed hæc ratio nulla est. Ergo aequalitas per- sonarum est relatio realis. Major est præcipuum fundamentum nostrae sententiae. Minorem vero multipliciter ostendit. Primò, quia pater- nitas & filiatio in creaturis sunt relationes rea- les. Sed fundamentum paternitatis non distin- guitur realiter à fundamento filiationis: Ergo relationes sunt reales non est necessaria distin- ctio realis fundamentorum. Probat Minor: Fundamentum paternitatis est generatio acti- va, & fundamentum filiationis passiva genera- tio. Sed actio & passio realiter non distingui- tur. Ergo fundamentum paternitatis creatæ non distinguitur realiter à fundamento filiationis. Simile argumentum fieri potest de paternitate, filiatione divina. Fundamentum enim paterni- tatis divinae est ipsum intelligere, filiationis ve- ro ipsum intelligi: Sed actualis intellectio in Deo non distinguitur realiter à passivo intelli- gio. Ergo fundamenta paternitatis & filiationis divinae non sunt realiter distincta.

Secundò probatur Minor principalis. Relatio A aequalitatis fundatur in unitate quantitatis: Sed quando quantitas, vel magnitudo est una nume- rum diversis subjectis, est major unitas: Ergo est perfectius relationis aequalitatis fundamen- tum. Et per consequens, si quando quantitates aut magnitudines sunt diversae in subjectis, re- lictae in illis relatio realis aequalitatis, à fortio- ri illa exurgit, quando unica tantum quantitas, aut magnitudo in illis reperitur.

Tertio, cum fundamenta relationum aequali- tatis realiter multiplicentur, non fundant qua- ntitatis distincta sunt, sed quatenus unum; alias non fundarent relationem aequalitatis, sed diversita- tis: Ergo quando non multiplicentur realiter, fundant relationem realem. Patet Consequen- tia: nam positæ causæ etiam confurgit effectus: Ergo si causæ realitatis relationis est unitas ma- gnitudinis, & unitas distinctio ab alia materiali- ter se habet: positæ unitate magnitudinis, & se- mper distinctio, realis confurgit relatio.

Denique Minor principalis suadet. Si ead- em numero quantitas constituitur in diversis subjectis, illa se respicient relatione reali aequali- tatis; & tamen fundamentum in tali casu erit unum numero in illis: Ergo unitas essentiae in tribus personis divinis non obstat, quominus re- latione reali aequalitatis invicem referantur.

Respondet concessâ Majori, negando Minorem, Ad cuius primam probationem tripliciter A responderi potest. In primis dici potest, funda- mentum paternitatis & filiationis non esse ge- nerationem activam & passivam, sed potentiam

generativam, & generabilitatem passivam, quæ in creaturis realiter distinguuntur; generatione autem activam & passivam esse solum conditiones requisitas, non ad esse prædictarum relatio- num, sed tantum ad fieri. Quae doctrina suaderi potest: Tum quia fundamenta, cum sint causæ ef- ficientes relationum, & illarum subiecta ut quo, petunt durare quamdiu relationes durant: ge- neratio autem activa & passiva transeunt, & permanent relationes: Tum etiam quia funda- mentum debet esse in eodem subiecto, in quo est relatio fundata, cum sit ratio recipiendi illâ: generatio autem activa (juxta probabiliorē sen- tentiam) non in Patre, sed in Filio recipitur, ac proinde fundamentum paternitatis non est.

Secundò responderi potest, admissis prædictis B relationes supra actionem & passionem fundari, negando Minorem: quod nempe realiter non distinguantur; licet enim non distinguantur rea- liter entitative, distinguuntur tamen realiter formaliter, vel ut alij volunt, distinctione moda- li; quod sufficit ut possint relationes realiter dis- tinctas fundare. Nam et si distinctio fundamen- torum ad realitatem relationis necessaria sit, non tamen tanta debet esse in fundamentis distin- ctio, quanta in ipsis relationibus: ut constet in generatione activa & passiva, quæ in divinis re- aliter distinctæ non sunt, pro eo quod dicunt in recto, sed tantum secundum id, quod importat in obliquo; & tamen paternitas & filiatio reali- ter distinguuntur pro recto.

Tertio dici potest, quòd licet ad relationem C realem non sit necessaria realis fundamentorum distinctio ex conceptu relationis realis ut sic; bene tamen ex conceptu relationis primi gene- ris, quæ in unitate fundatur; nam ut supra ostendimus, in hoc genere relationis subiecta primò relata sunt fundamenta, secus in alijs generibus; & ideo realis fundamentorum distinctio neces- saria est ad realitatem relationis primi generis, esto ad aliarum relationum genera non requi- ratur. Ex quo patet solutio alterius argumen- ti, quod ibidem subjungitur, seu disparitas ad aliud exemplum de paternitate & filiatione di- vina, quod ibidem adducitur: paternitas enim & filiatio divina non sunt relationes primi, sed secundi generis.

Ad addo intellectioem divinam non absolute sumptam, sed ut connotantem paternitatem sub munere originis, fundare paternitatem sub mu- nere referentis; & passivum intelligi non abso- lute, sed prout connotans filiationem sub mune- re originis passivæ, fundare illam sub conceptu referentis; prout sic autem realiter distingui, si non pro eo, quod dicunt in recto, saltem pro eo, quod de connotato importat.

Ad secundam probationem Minoris princi- E palis, distinguo Majorem: Relatio aequalitatis fundatur in unitate quantitatis, singularis, nego Majorem: in unitate plurium quantitatum, con- cedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: quando quantitas, vel magnitudo est una in di- versis subjectis, est major unitas; unitus singularis quantitatis, concedo Minorem: duarum quan- titatum, nego Minorem & Consequentiam. Aequalitas enim, ut supra dicebamus, non est per se primò inter subiecta quanta, sed inter quan- titates: undè petit fundari supra unitatem quan- titatum, ac proinde requirit unitatem cum dis- tinctione ipsarum quantitatum.

Ad tertiam probationem distinguo Antece- dens, 24.

dens : Non fundant quatenus distincta sunt, ly *quatenus* dicente rationem formalem fundandi, concedo Antecedens: dicente conditionem necessariam, nego Antecedens, & Consequentiam. Ad cuius probationem, distinguo Antecedens : posita causa etiam confurgit effectus, si adsint omnes conditiones ad illius productionem necessariae, concedo Antecedens: si desit aliqua conditio necessaria, nego Antecedens, & Consequentiam. Itaque licet distinctio quantitatis non sit ratio formalis fundandi relatione aequalitatis, & propterea non sit relatio diversitatis, qua distinctionem tanquam rationem formalem fundantem requirit; est tamen conditio ad illam fundandam necessaria: unde quando unitas tanta est, ut realem quantitatum distinctionem excludat, non potest realis relatio aequalitatis exurgere; & ideo, si unica & eadem numero quantitas esset in duobus subiectis, relatione reali aequalitatis non se respicerent; sicut nec duo parietes albi relatione reali similitudinis referrentur, si in utroque eadem numero esset albedo, ut docent nostri Thomista in Philosophia : per quod patet solutio ad ultimam probationem.

27. Obijciunt secundò: Si relatio aequalitatis, aut similitudinis non esset realis, nec realiter distincta in personis divinis, maxime quia repugnat dari in Deo pradicata realia solo numero distincta; Sed hæc ratio nulla est: Ergo &c. Major patet ex supra dictis, Minor verò probatur. Quamvis pradicatis Dei absolutis repugnet numero multiplicari, nõ tamen pradicatis relativis: Sed aequalitas personarum est formalitas relativa: Ergo non repugnat illi numero multiplicari. Major probatur: Etsi enim pradicatis Dei absolutis repugnet multiplicatio specifica, non tamen pradicatis relativis; nam paternitas & filiatio in Divinis specie differunt: Ergo idem dicendum est de multiplicatione numerica.

28. Respondeo concessã Majori, negando Minorem. Ad cuius probationem, nego Antecedens: nam quæ distinguuntur specie, conveniunt in genere: nulla autem formalitas Deo intrinseca sub genere continetur: alias esset composita ex genere & differentia, quod actui puro repugnat, Unde paternitas & filiatio in Deo non differunt distinctione specifica, sed in essentia sunt idem; prout verò ab essentia distinctæ, & in linea relativa, se totis differunt, & primo diversæ sunt sicut rerum differentia.

27. Dices, non minus conveniunt paternitas, & filiatio divina, in ratione relationis, quam paternitas & filiatio creata: Sed quia istæ conveniunt in genere relationis, non sunt se totis diversæ, sed specificè distinctæ: Ergo paternitas & filiatio divina non distinguuntur se totis, sed distinctione specifica.

Sed nego Majorem: Nam paternitas & filiatio in creatis univoce in ratione relationis conveniunt; in Divinis verò solum analogicè, analogia proportionalitatis: quia nihil potest ut genus, vel ut pradicatum univocum de Deo & creaturis dici, nec de ipsis divinis pradicatis comparatis inter se. Prima univocatio repugnat ratione dependentiæ creaturarum à Deo: secunda ob divinitatem pradicatorum transcendentiæ; omne enim, quod enunciat de Deo, vel de ejus formalitatibus, transcendit ipsas, nec ab eis potest perfecte præscindi; & ideo tã ratio personæ, ut de tribus personis divinis e-

nunciatur, quam ratio relationis, dicitur analogicè analogiã proportionalitatis, ut in quinta disputationis ostensum est.

§. IV.

Alia Scotistarum argumenta dicuntur.

PRæter argumenta propofita, quibus Scotista Thomistarum fundamenta conantur intrinsece, alia proponunt ad probandum relationes aequalitatis, & similitudinis in personis divinis reales esse, & non rationis.

In primis sic arguunt: Quod Verbo convenit ex vi processionis, & adoratur ab Ecclesia, reale est: & non rationis: Sed Verbo convenit ex vi processionis esse æquale Patri, & personarum divinarum aequalitas adoratione latræ ab Ecclesia adoratur, ut patet ex illis verbis, qua in præfatione Missæ festi S. Trinitatis cantatur: *Ut in essentia unitas, & in personis proprietates, ac majestates adoretur æqualitas*: Ergo illa non est relatio rationis, sed realis. Addunt quod Arius, & ejus sequaces damnati sunt ab Ecclesia, quia negaverunt personarum aequalitatem: Sed ridiculum est dicere, illos ab Ecclesia fuisse damnatos, quod relationem aliquam rationis, & ante intellectus creati fictionem non existentem, in personis divinis agnoscere requirerent: Ergo relatio illa realis est, & ante omnem mentis fictionem in Deo existens.

Respondeo æquale duobus modis sumi, fundamentaliter scilicet & formaliter: primo modo unitatem quantitatis cum negatione excessus importat: secundo dicit relationem realem, si adsint omnes conditiones ad illius realitatem necessariae; rationis verò, si aliqua desit. In priori acceptione, divinarum personarum aequalitas ab Ecclesia adoratione latræ adoratur, & Verbo convenit ex vi processionis, ex vi cuius accipit Patris naturam; & hoc Arius negabat, Filium creaturam esse asserentes, & consequenter diversæ naturæ à Patre, illique inferioris propter quod ab Ecclesia merito damnati sunt. In secunda verò acceptione (nempe relativa & formali) aequalitas nec convenit ex vi processionis Verbo, nec adoratur adoratione latræ, nec de aequalitate sic sumpta cum Arius olim controversia fuit.

Arguunt secundò: Si divinarum personarum aequalitas non esset relatio realis, sed tantum rationis, non conveniret personis divinis ab æterno, sed tantum in tempore; cum ens rationis non existat, nisi dependenter ab operatione & fictione intellectus creati, qui ab æterno nõ est: Consequens est falsum & absurdum: Ergo & Antecedens.

Huic argumento respondent aliqui, negando sequelam Majoris: nam ens rationis (inquunt) potest dupliciter existere, primò existentia sui fundamenti, secundo existentia propria: prout modo existit ante intellectus apprehensionem secundo autem non nisi dependenter ab illa. Ut autem personæ divinx ab æterno sint, & dicantur æquales, sufficit quod relatio aequalitatis primo illo modo existendi ab æterno existat.

Sed hæc solutio & doctrina displicet: Tum quia existentia realis non potest reddere, nisi realiter existens: ens rationis autem non potest existere realiter, subindeq; repugnat illud existere per existentia reale fundamenti. Tum etiam quia ens rationis est illud, quod habet solum esse objective in intellectu. At si existet per existenti-

manet in orbem

etiam fundamenti, non haberet solum esse obiective in intellectu, sed præter modum illum existendi alius ei compereret: Ergo ens rationis non potest existere per existentiam fundamenti. Unde

Respondent alij, relationem æqualitatis divinarum personarum ab æterno existere, non vi rationis intellectus creati, sed per esse obiectivum, quod habet in intellectu divino; cui ens rationis efficere non repugnat, sicut de respectibus idearum docent plures ex Thomistis.

Sed hæc etiam solutio non placet. Nam ens rationis potest fieri per actionem intellectus, rem altera est, concipientis: unde cum hic modus concipiendi repugnet divino intellectui, omnia in se concipienti, nullum ens rationis potest ab illo formari; nec proinde existere per hoc, quod habeat esse obiectivum in intellectu divino, ut in tractatu de scientia Dei ostendimus, agendo de ideis in mente divina existentibus, & de respectibus, quibus illa multiplicantur. His ergo solutionibus prætermittis,

Ad argumentum respondeo, distinguendo sequelam Majoris: æqualitas personis divinis ab æterno non conveniret, sumpta formaliter, & prout relationem importat, concedo Majori: sumpta fundamentaliter, & prout dicit unitatem magnitudinis cum negatione excessus, nego Majori; & sub eadem distinctione Minoris nego Consequentiam. Ut enim in solutione præcedentis arguebamus, æquale duobus modis sumitur, fundamentaliter scilicet, & formaliter: primo modo unitatem quantitatis cum negatione excessus importat: secundo, dicit relationem in tali unione fundatam: primo modo æqualitas convenit personis divinis ab æterno, & independenter ab operatione & fictione intellectus creati; posteriori autem modo illis competit solum in tempore, & ab operatione intellectus creati dependet. Quod autem, ut personæ divinæ ab æterno sint, & dicantur æquales, sufficit quod æqualitas primo modo sumpta illis ab æterno conveniat, patet: nam idem, si sumptum formaliter, relationem rationis importat, quæ ab æterno non existit, & tamen ab æterno Deus est, & dicitur idem sibi. Relatio etiam Domini in Deo non est realis, sed rationis; & tamen ante omnem intellectus fictionem, Deus est, & dicitur Dominus creaturarum, quia illi convenit fundamentum relationis Domini, nullo intellectu fingente. Item relatio fisionis Christi ad beatam Virginem, non est realis, sed rationis, ut docet D. Thomas 3. parte quest. 3. art. 5. & tamen quia fundamentum dicitur relationis convenit Christo ante intellectus fictionem, dicitur filius Virginis realiter, etiam nullo intellectu fingente relationem rationis. Ita similiter in proposito personæ divinæ ab æterno sunt, & dicuntur æquales: quia ab æterno illis convenit fundamentum æqualitatis, quamvis relatio, per quam æquales relativè constituantur, realis non sit, sed rationis; nec illis ab æterno, sed in tempore conveniat.

Sed contra istam solutionem insurgunt Scotiæ, & dicunt primò, quod ex illa sequeretur, de homine ut à parte rei existentem, prædicari, quod sit speciei; & de animali, ut à parte rei existentem, quod sit genus: Consequens est falsum: Ergo hæc sequela patet: nam homini à parte rei convenit fundamentum relationis speciei, & animali fundamentum relationis generis: Ergo si

personæ divinæ dicuntur æquales à parte rei, quia illis ut realiter existentibus convenit fundamentum relationis æqualitatis, de homine à parte rei existente prædicabitur esse speciem, & de animali esse genus.

Secundò, juxta nostram doctrinam non convenit personis divinis, ut à parte rei existentibus, fundamentum relationis æqualitatis: Ergo de illis ut sic non potest dici esse æquales. Consequentia patet ex dictis, Antecedens probatur. Fundamentum relationis æqualitatis non est sola unitas quantitatis, vel magnitudinis cum negatione excessus, nisi adjuncta distinctione unius quantitatis ab alia, ut supra docuimus: Sed hujusmodi distinctio non convenit personis divinis ut à parte rei existentibus: nam licet inter se distinguantur proprietatibus relativis, essentia tamen unius, supra quam fundatur æqualitas, non est à parte rei distincta ab essentia alterius: Ergo personis divinis, ut à parte rei existentibus, non convenit fundamentum relationis æqualitatis.

Tertiò, Effectus formalis sine forma existere nequit: Sed esse æquale, est effectus formalis relationis æqualitatis: Ergo sine illa personæ divinæ, ut à parte rei existentes, non possunt esse, nec dici æquales.

Denique si personæ divinæ ab æterno sint, & dicantur æquales, nulla ratione existente, superfluit omnino relatio æqualitatis: Sed hoc dici non debet: Ergo nec illud.

Hæc tamen instantiæ prædictæ solutioni non obstant. Ad primam enim respondetur, negando sequelam & paritatem. Ratio autem discriminis est, quia fundamentum proximum relationis speciei non convenit homini, ut à parte rei existenti, sed tantum remotum: ut autem denominatio nominis relativi subiecto conveniat, oportet ut fundamentum proximum illi competat. Et hoc in nostro casu contingit: nam fundamentum proximum relationis æqualitatis est unitas magnitudinis cum negatione excessus, quod personis divinis convenit à parte rei. Et in isto argumentum in relatione dominij, quæ non nisi per intellectum convenit Deo, cum sit rationis; & tamen Deus dicitur realiter Dominus, quia fundamentum prædictæ relationis convenit Deo: ex quo non inferitur, idem dicendum esse de denominatione speciei, vel generis respectu hominis aut animalis.

Ad secundam, nego Antecedens. Ad cujus probationem, distinguo Majori: ita ut distinctio unius quantitatis ab alia sit fundamentum vel ratio fundandi relationem æqualitatis; nego Majori: distinctione se habente tantum ut conditione, & unitate ut ratione fundandi, concedo Majori; & concessâ Minoris, nego Consequentiam. Solum enim sequitur, non convenire personis divinis à parte rei conditionem requisitam, ut sequatur relatio æqualitatis, non autem quod fundamentum talis relationis illis realiter non conveniat.

Ad tertiam concessâ Majori, distinguo Minoris: esse æquale formaliter & relativè, est effectus formalis relationis æqualitatis; concedo Minoris: esse æquale fundamentaliter, nego Minoris & Consequentiam; vel distinguo Consequens distinctione Minoris.

Ad ultimam nego sequelam: Nam licet relatio æqualitatis ab intellectu nostro conficta, necessaria non sit ad esse divinarum personarum, nec ad illarum unitatem in essentia, necessaria tamen

est, ut ab intellectu nostro pro hoc statu concipiatur æquales: nos enim viatores illas ut æquales concipere non possumus, nisi ad modum quo res creatæ constituuntur æquales, ac proinde non nisi relativè, relatione consecutâ ad nostram apprehensionem: unde prædicta relatio superflua censeri non debet, sicut nec relatio dominij in Deo nostram subsequens apprehensionem superflua censetur, quamvis ad esse Dei nullatenus requiratur, nec ut realiter Dominus sit.

42. Obijciunt ultimo Scoti Discipuli: Verbum divinum, cum sit imago Patris, refertur ad illum relatione similitudinis: Sed hæc relatio, ut potè eadem cum relatione Filij, realis est, & non rationis: Ergo in personis divinis reperitur relatio realis similitudinis.

43. Respondeo in Verbo divino duplicem distinguere à Theologis relationem similitudinis; unâ, quæ supra unitatem essentia divina fundatur; alteram, quæ licet unitatem illam supponat, vel connonet, supra illam tamen non fundatur, sed supra originem, vel expressionem, aut naturam divinam communicationem. Prima relatio est æquiparantia, hoc est ejusdem denominationis in utroque extremo, & pertinet ad primum genus: altera est disquiparantia, seu diversa denominationis in extremis; nec est primi, sed secundi generis. Prima distinguitur à filiatione, non autem secunda. Prima denique (de qua solum in præsentem est questio) non est realis, sed rationis, eò quod ratio fundandi (unitas scilicet divinæ essentia) in utroque extremo non multiplicetur; altera verò realis est; quia illius fundamentum, scilicet passiva generatio, realiter distinguitur ab activa generatione, saltem ratione illius, quod in obliquo importatur, ut antea explicatum est.

§. V.

Corollarium notatu dignum.

44. EX dictis inferes contra Raphaelem de Averrois hic quæst. 2. sect. 2. & quosdam alios Recentiores, in personis divinis non dari relationem realem æqualitatis, aut similitudinis, fundatam in proprietatibus personalibus, & virtualiter distinctam à relationibus originis. Theologi enim, præter quatuor relationes originis nullam aliam in Deo relationem realem agnoscunt: At qui si daretur relatio realis æqualitatis, aut similitudinis supra paternitatem aut filiationem fundata, & virtualiter ab illis distincta, jam plusquam quatuor relationes reales in Deo admittendæ essent, ut manifestum est: Ergo non datur talis relatio.

45. Deinde, si divinarum personarum similitudo attendereetur, non solum secundum perfectiones absolutas, sed etiam secundum proprietates relativæ, sequeretur Filium esse magis similem Patri, quam Spiritum sanctum: Sed hoc absurdum est: Ergo & illud. Probatur sequela: Filius enim assimilaretur Patri in relatione Spiritoris, in qua Spiritus sanctus illi assimilari non potest: Ergo esset Patri similior.

Præterea, cum relationes divinæ non gaudeant perfectione relativâ, virtualiter à perfectione essentia distinctæ, sed infinitam tantum essentia perfectionem implicite includant, ut supra ostensum est, ratione solum essentia possunt æqualitatem fundare: relatio enim æqualitatis fundatur in unitate magnitudinis, seu perfectionis cum negatione excessus, ut patet ex supra dictis.

Disputatio
art. 5.

Denique admittenda adhuc alia sententia, quæ docet relationes perfectionem relativam essentia superaddere, concedenda non est inter divinas personas relatio æqualitatis aut similitudinis fundata in proprietatibus personalibus, quia, ut docet D. Thomas hic art. 1. ad 4. una relatio non potest aliam relationem fundare, alias daretur processus in infinitum: Sed proprietates personales sunt formaliter relationes: Ergo super illas fundari non potest relatio realis æqualitatis, aut similitudinis.

Dices Pater & Filius in ratione personæ constituntur proprietatibus relativis, & tamen ut sic constituti referuntur ad Spiritum sanctum relatione Spiritoris virtualiter distinctâ à paternitate & filiatione: Ergo relatio divina capax est, ut referatur per aliam relationem realem virtualiter distinctam.

Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Relatio divina sumpta in abstracto capax est, ut referatur, nego. Sumpta in concreto, & prout idem est quod persona, concedo. Sicut enim persona Patris, quamvis per relationem constituta in ratione personæ, est principium quod generationis, & refertur ut quod per paternitatem sub conceptu referentis: ita Pater & Filius relationibus constituti, sunt principium quod processionis Spiritus sancti, & referuntur ut quod relatione Spiritoris. Hæc tamen relatio non fundatur in paternitate & filiatione; sed in spiratione activa utriusque communi. Ex quo tantum sequitur, relationem divinam concretivè sumptam (quæ ratione idem est quod persona) esse capacem, ut referatur ut quod, relatione, non in ipsâ, sed in spiratione activa fundata, quod libenter fatemur: non autem quod possit esse fundamentum ulterioris relationis, per quam ipsa in abstracto sumpta referatur ut quod.

Quærent hic aliqui, an personæ divinæ sint & dici debeant æquales, non solum in magnitudine & perfectione, sed etiam in æternitate & duratione? Ratio dubitandi est, quia inter illas reperitur prioritas & posterioritas originis, quæ ipsarum coæternitati videtur ob stare.

De fide tamen certum est, personas divinas esse in duratione æquales. Hoc patet primo ex symbolo Athanasij, ubi dicuntur esse unus æternus: At æternitatis unitas non patitur inæqualitatem durationis: Ergo tres personæ divinæ sunt in duratione æquales.

Secundo patet, quia duratio immutabilitatem consequitur, immutabilitas verò actualitatem: Sed tres personæ divinæ sunt ejusdem æqualitatis, cum sint ejusdem essentia & existentia: Ergo sunt ejusdem immutabilitatis, & consequenter ejusdem durationis.

Tertio, ut egregie discurrit D. Thomas hic art. 2. quod terminus productus non coexistat suo principio, vel provenit ex imperfectione principij, quia nempe non statim ab initio est perfectum omni perfectione; ut constat in pueris, qui ob debilitatem virtutis generati non potest: vel quia agens liberum est, & pro sua libertate non statim producit effectum: vel denique, quia actio, per quam terminus producit, est successiva: Sed nihil horum reperitur in processionem divinarum personarum; nam Pater v. g. non ex electione libera, sed naturaliter Filium producit; illius enim natura ab æterno fuit perfecta; & actio quoque, quæ Filium producit, non

cuilibet personæ, sive dissimilitudinem illarum à creaturis: sic ex utroque capite Patri competit potentia, tum quia est principium omnium processionum, tum etiam quia est dissimilis patribus creatis, veritate debilibus: Filio sapientia, tum ratione originis, cum sit Verbum & terminus cognitionis infinitæ Patris, tum dissimilitudine à filiis creatis, ut plurimum juventute insipientibus: Bonitas Spiritui Sancto; tum origine, quia est amor bonitatis increata; tum dissimilitudine ab amore creato, sæpe malo, & inordinato.

Tandem secundum ultimam considerationem valet attributio Pauli dicentis, omnia ex ipso, per ipsum, & in ipso esse. Omnia enim sunt ex Patre, tanquam ex efficiente per potentiam; per Filium tanquam per exemplar & principium de principio creaturarum; & in Spiritu Sancto, qui omnia continet non quidem ratione idearum (nam verbo proprium est, sic continere omnia) sed ratione bonitatis Dei, quæ res conservantur, & ad illum ut finem ultimum ordinantur.

DISPUTATIO XIII.

DE MISSIONE DIVINARUM PERSONARUM.

Ad questionem 43. D. Thomæ.

Hæc disputatio se habet per modum coronidis ad totum istum tractatum: ultima enim consideratio comparativa personarum divinarum est in ordine ad creaturas, secundum quod dicuntur ad illas mitti, vel ad eas venire: unde de missione divinarum personarum ultimo loco cum Sancto Doctore hic agendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

*Quid sit missio, & quibus personis
conveniat?*

§. I.

*Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa, &
referuntur sententia.*

Missio in communi significat processionem seu egressionem ab aliquo cum destinatione ad aliquem effectum, vel ad aliquem locum de novo: unde ad illam quatuor concurrunt, scilicet persona mittens, persona missa, terminus ad quem, & egressio seu processio ejus qui mittitur. Potest autem, ut docet Divus Thomas hic art. 1. tripliciter fieri: vel per imperium, sicut dominus mittit servum in villam: vel per consilium, sicut medicus dicitur mittere Regem ad balneum: vel per originem, sicut flos emittitur ab arbore, radius à sole, & rivus à fonte. Ex quo patet missionem reperiri in Divinis, seculis tamen imperfectionibus, quæ in creaturarum missione contingunt, verè enim una persona ab alia egreditur (non per imperium, aut consilium, sed per originem) sitque speciali modo præsens creaturæ, non per loci mutationem, sed per novi effectus productionem. Unde Divus Thomas in 1. ad Annibald, dist. 15. quæst. unica art.

A 1. egregie observat, quod in missione creaturæ quatuor reperiuntur; unum ex parte mittentis, scilicet autoritas; alterum ex parte missi, scilicet separatio ejus à mittente; tertium ex parte termini à quo, scilicet loci mutatio; quartum ex parte termini ad quem, scilicet effectus aliquis, ad quem producendū persona missa destinatur. Et subdit, primum & ultimum; quia perfectionis sunt, convenire personis divinis: licet enim in Divinis non detur autoritas per modum imperij, bene tamen per modum originis; secundum verò & tertium; quia imperfectionem dicunt, à missione divinarum personarum relegari. Et articulo præcedenti in responsione ad 3. docet, quod licet Angeli superiores non mittantur, quia non possunt mitti sine loci mutatione, quæ illis non convenit, bene tamen personæ divinæ, nam illæ non mutant locum, cum ad nos mittuntur.

Hæc sunt certa & indubitata apud Theologos. Sed dissidium ac disputatio est inter illos, pro quo supponat divina missio; an prò ipsa productione effectus, quæ temporalis est; an verò pro processione & origine personæ divinæ, quæ ab æterno illi competit? Quidam missionem in solo temporali effectū collocant; alij in sola origine, per quam personæ missæ communicatur potentia & voluntas producendi effectum temporalem, ratione cujus fiat novo modo præsens creaturæ.

§. II.

Veræ sententiæ statuitur.

Dico tamen, nec solam processionem æternam, nec solum effectum temporalem, esse missionem, sed illam pro utroque supponere, & utrumque importare; in recto quidem ipsam personarum originem, in obliquo verò novum effectum in creatura productum.

Probatur primò ex D. Thomæ hic art. 2. ad 3. ubi ait: *Missio includit processionem æternam, & aliquid addit, scilicet temporalem effectum; subindeque illud inter missionem & generationem ponit discrimen, quod missio importat habitudinem ad principium, in ordine ad terminum temporalem; generatio autem in ordine ad terminum æternum.*

Favet etiam Augustinus lib. 2. de Trinit. cap. 5. ubi ait: *A Patre exire, & venire in hunc mundum, mitti est.*

Probatur secundo: Missio divina essentialiter importat originem à persona mittente: Ergo non est solum operatio Dei externa & temporalis, sive novus modus essendi in creatura, sed origo æterna personæ missæ, ut connotans operationem externam & temporalem. Consequenter patet, probatur Antecedens. Missio personæ divinæ essentialiter importat exitum à persona mittente. Sed hic exitus nequit esse alius, quam origo æterna ab illa: Ergo essentialiter importat talem originem. Major est certa, missio liquidem essentialiter dicit egressionem ex eo à quo fit: Minor verò probatur. Duplex tantum est egressio à mittente: una moralis, consistens vel in imperio, ratione cujus inferiores à superiori sive domino, & Angeli à Deo dicuntur mitti & egredi vel in precibus, aut consilio, sive suasionem, ratione quorū in humanis homo dicitur mitti ab alio homine ad aliquod munus, sive officium exercendum: altera est physica, consistens in naturali origine, ratione cujus radius v.g. dicitur emitti.